

Service document vrijstelling generieke examinering Nederlandse taal, rekenen en Engels schooljaar 2021-2022

Van: Een handreiking van het Kennispunt MBO Taal en Rekenen.

Datum: Augustus 2019, bijgewerkt juni 2021

Contact: info@taalenrekenenmbo.nl

In dit document vindt u een overzicht van de regelgeving over het verlenen van een vrijstelling voor deelname aan de examens voor de generieke examenonderdelen Nederlandse taal, rekenen en Engels in het mbo per 1 augustus 2019. Dit document is gebaseerd op het Examen- en kwalificatiebesluit beroepsopleidingen WEB (EKB)¹ dat per 1 augustus 2019 geldt.

Vanaf 1 augustus 2019 zijn de regels voor vrijstellingen voor de generieke en de beroepsspecifieke examenonderdelen zoveel mogelijk gelijk getrokken. De examencommissies krijgen de ruimte om te beslissen of een examen tot een vrijstelling kan leiden. De regelgeving daarvoor is vastgelegd in artikel 3b van dit EKB.

Vrijstelling examenonderdelen en delen daarvan (artikel 3b)

1. De examencommissie kan vrijstelling verlenen van het afleggen van een examenonderdeel of een deel daarvan, op verzoek van de student.
2. De examencommissie beslist met ten minste inachtneming van de wettelijk vastgestelde eisen voor de kwalificatie, voor het keuzedeel, en voor de vaststelling van de uitslag.
3. Indien de examencommissie vrijstelling verleent, telt de eerder behaalde waardering mee voor de eindwaardering.
4. De examencommissie beslist of de vrijstelling betrekking heeft op het gehele examenonderdeel, dan wel in voorkomend geval op het centraal examen, het instellingsexamen dan wel een deel van het instellingsexamen.
5. De examencommissie verleent slechts vrijstelling van het examenonderdeel Nederlandse taal, rekenen of Engels of een deel daarvan, indien zij vaststelt dat de deelnemer reeds eerder examen heeft afgelegd op ten minste hetzelfde niveau als vastgesteld voor zijn beroepsopleiding:
 - a. als onderdeel van een andere beroepsopleiding of van dezelfde beroepsopleiding bij een andere instelling; of
 - b. als eind- of staats- of deeleindexamen zoals vastgesteld voor havo of vwo.

Toelichting:

- Er kan pas een vrijstelling worden gegeven voor een generiek examenonderdeel wanneer hiervoor eerder examen is gedaan, gebaseerd op of geijkt aan de referentieniveaus zoals vastgelegd voor de desbetreffende beroepsopleiding en als onderdeel van een mbo-, havo- of vwo-opleiding.
- Vrijstelling voor rekenen op basis van een vmbo, havo of vwo diploma is derhalve alleen mogelijk indien op de resultatenlijst een 3F resultaat voor rekenen is opgenomen..
- Het resultaat waarop de vrijstelling is gebaseerd, hoeft niet ten minste een 6 te zijn, maar het resultaat moet wel zodanig zijn dat de student er mee kan slagen in de nieuwe opleiding. Omdat dit afhankelijk is van de overige resultaten, kan dit dus per student verschillen.
- Vrijstelling voor het onderdeel Nederlandse taal of Engels is ook mogelijk voor afzonderlijk het centraal examen, het instellingsexamen of een deel daarvan.
- De eerder in het mbo behaalde eindwaardering of het eerder in het vo behaalde eindcijfer wordt vermeld als resultaat op de resultatenlijst bij het diploma van de opleiding waarvoor de vrijstelling wordt verleend.²
- Indien op basis van een havo/vwo-resultaat alleen een vrijstelling wordt aangevraagd voor het centraal examen Nederlands of Engels, dan dient het cijfer voor het centraal examen en het cijfer voor het schoolexamen luisteren gemiddeld te worden. Dit is dan het cijfer dat als basis dient voor het besluit om

¹ <http://wetten.overheid.nl/BWBR0027963/>

² Zie hiervoor ook de [handreiking over het vermelden van vrijstellingen](#)

vrijstelling te verlenen voor alleen het centraal examen. De student dient daarvoor de daarvoor benodigde onderliggende bewijslast aan te leveren.

- Indien op basis van een havo/vwo-resultaat alleen een vrijstelling wordt aangevraagd voor het instellingsexamen Nederlands of Engels, dan dient het cijfer voor de schoolexamens spreken/gesprekken en schrijven gemiddeld te worden. Dit is dan het cijfer dat als basis dient voor het besluit om vrijstelling te verlenen voor alleen het instellingsexamen. De student dient daarvoor de daarvoor benodigde onderliggende bewijslast aan te leveren.
- Bij vrijstelling op basis van het resultaat voor Nederlands 2F, waarbij cijferdifferentiatie is toegepast, geldt dat het cijfer inclusief cijferdifferentiatie het uitgangspunt is voor vrijstelling.
(dit cijfer is ook het cijfer dat op de resultatenlijst van de vervolgopleiding komt te staan)
- Met een behaald keuzedeel Nederlandse taal 3F, Engels A2/B1 of rekenen 3F, kan de student die van een niveau 3 naar een niveau 4 opleiding gaat, vrijstelling krijgen in zijn vervolgopleiding voor de generieke examenonderdelen Nederlandse taal, Engels of rekenen.
(Uiteraard niet voor deze keuzedelen omdat deze niet gekoppeld kunnen worden aan een niveau 4 opleiding.)
De keuzedelen maken op deze manier de overstap naar een hoger mbo-niveau gemakkelijker.

Er zijn twee bijzondere situaties:

1. Engels B1/B2 en doorstroom
Een student die bij de niveau 3 opleiding een keuzedeel Engels B1/B2 heeft behaald, kan dit keuzedeel als vrijstelling opvoeren voor het keuzedeel Engels B1/B2 bij de niveau 4 opleiding (mits de kwalificatie geen of slechts heel beperkt Engels op dit niveau bevat). En de student kan het keuzedeel ook als vrijstelling opvoeren voor het generieke onderdeel Engels A2/B1 in de niveau 4 kwalificatie.
 2. Nederlandse taal of rekenen 3F en afstroom
Datzelfde geldt bij afstroom van een niveau 4 opleiding naar een niveau 3 opleiding: indien het generieke onderdeel Nederlandse taal 3F of rekenen 3F in de niveau 4 opleiding behaald is, kan de student bij afstroom naar niveau 3 vrijstelling krijgen voor het keuzedeel 3F én voor het generieke deel 2F.
- Wanneer vrijstelling wordt aangevraagd voor Engels op basis van een havo- of vwo-diploma dan dient met een aantal zaken rekening te worden gehouden:
 - Wanneer vrijstelling wordt gevraagd voor Engels dan geldt dat vrijstelling kan worden gegeven op basis van een havodiploma voor niveau B1; op basis van een vwo-diploma voor niveau B2³.
 - In havo/vwo geldt dat spreken en gesprekken voeren in één examen wordt afgenomen, namelijk gespreksvaardigheid.
 - Om te kunnen beoordelen of de student op basis van een havo- of vwo-diploma voor (gedeeltelijke) vrijstelling in aanmerking komt is het aan te bevelen om te onderzoeken hoe de instellingsexamens zijn afgenomen en eventueel een PTA op te vragen. De niveaus die in de handreikingen van de SLO worden genoemd zijn namelijk geen eisen, maar ambities. Er moet dus wel degelijk gekeken worden of de studenten over het juiste niveau beschikken.

Aandachtspunten bij het toekennen van vrijstellingen

- De examencommissie kan vaststellen of de student in aanmerking komt voor vrijstelling op grond van documenten als een diploma en resultatenlijst of een getuigschrift van de student.
- De student dient tijdig vrijstelling aan te vragen bij de examencommissie van de opleiding. De student levert hierbij een bewijsstuk aan van een eerder behaald resultaat. De examencommissie neemt een besluit of de vrijstelling wordt verleend op basis van de bovenstaande voorschriften en het aanvullende eigen beleid daaromtrent. Het vrijstellingenbeleid en de toepassing ervan door de examencommissie valt onder het toezicht op de kwaliteit van de examinering van de Inspectie van het onderwijs.
- De ruimte in de mogelijkheden tot vrijstelling betekent niet dat de eisen voor het behalen van het diploma worden verlicht. De mbo-instelling blijft ervoor verantwoordelijk dat studenten aan alle diploma-vereisten voldoen op het voor de mbo-opleiding vereiste niveau wanneer zij de student hiervoor een diploma toekennen. Het is aan de mbo-instelling om hier beleid op te formuleren en dit beleid na te leven. De

³ Zie voor de onderliggende bewijslast over de niveaus van het centraal examen de [syllabus Engels havo](#) en de [syllabus Engels vwo](#), par. 2.1. De niveaus voor de instellingsexamens kunt u vinden in de [handreiking schoolexamen moderne vreemde talen van de SLO](#), par. 5.3.

instelling beslist zelf op welke wijze zij het besluit tot vrijstelling per individuele student onderbouwt. Uitgangspunt is dat het besluit transparant en controleerbaar is. Hierbij kan gedacht worden aan het examendossier van de student.

Veel gestelde vragen

Hieronder vindt u ter verduidelijking een aantal vragen en antwoorden.

Vanaf welk studiejaar zijn de Centrale Examens Nederlands, rekenen en Engels gebaseerd op de referentiekaders Nederlandse taal, rekenen en Engels. Met andere woorden: vanaf welk jaar kan de instelling ervan uit gaan dat het resultaat op het diploma gebaseerd is op de referentieniveaus 2F/3F?

In onderstaande tabel is weergegeven vanaf welk studiejaar de resultaten op de diploma's gebaseerd zijn op de referentieniveaus.

Invoering examinering	MBO	Havo/vwo
Nederlands 3F	2014-2015	2013-2014
Nederlands 2F	2015-2016	Vrijstelling wordt verleend voor 3F, en daarmee tegelijk ook de vrijstelling voor 2F
Rekenen 3F	2015-2016	2013-2014
Rekenen 2F	2016-2017	Vrijstelling wordt verleend voor 3F, en daarmee tegelijk ook de vrijstelling voor 2F <i>Per augustus 2019 is de rekentoets in het VO afgeschaft. Derhalve kan vanaf dat moment geen vrijstelling meer worden verleend voor rekenen tenzij er expliciet een rekentoets met referentieniveau en resultaat vermeld staat op de officiële resultatenlijst ij het diploma.</i>
Engels	2016-2017 (mits geëxamineerd met een pilot centraal examen)	Havo 2009/ Vwo 2010

Kan een niveau 4 student op basis van een met voldoende resultaat afgelegd examen voor het Keuzedeel B1/B2 Engels vrijstelling krijgen voor generiek Engels in dezelfde opleiding?

Nee, dat is niet mogelijk. Het behaalde keuzedeel kan alleen leiden tot vrijstelling voor het generieke deel indien dit is behaald in een eerder gevolgde en met diploma afgeronde opleiding op niveau 3 of 4. In dit bijzondere geval kan de student dus zowel voor generiek Engels als voor het Keuzedeel B1/B2 op de nieuwe opleiding vrijstelling krijgen.

Kan een mbo-3 student het examenonderdeel Nederlandse taal en/of rekenen afleggen op 3F? Kan hij dan op grond van dit examen vrijstelling krijgen in de mbo 4 opleiding?

De student kan de examencommissie vragen om het examen af te mogen leggen op het niveau dat hoort bij mbo-4 (3F). Als hij dit examen heeft gedaan kan hij op grond van het resultaat hiervan vrijstelling krijgen in een niveau 4 opleiding, wanneer hij daarbij aan de voorwaarden voldoet voor diplomering.

Als een leerling van het havo of vwo instroomt in het mbo, heeft hij dan recht op vrijstelling voor de generieke examenonderdelen Nederlandse taal, Engels en rekenen?

Als een havist of vwo-er instroomt in het mbo, kan hij vrijstelling krijgen voor rekenen, Nederlandse taal, Engels of onderdelen daarvan. Dit kan echter alleen als er een resultaat is op basis van een eerder afgelegd examen op het juiste referentieniveau. De examencommissie beslist hierover met inachtneming van de minimale vereisten zoals hierboven beschreven. Er is dus geen recht, tenzij de instelling dit zelf heeft vastgelegd. Vrijstelling voor rekenen is niet mogelijk omdat in het VO geen 3F rekentoets wordt afgelegd

Kan een student ook vrijstelling krijgen op basis van een eerder afgelegd ER-examen?

Ja, dit kan. Hiervoor geldt hetzelfde als wanneer het een regulier F-examen betreft.

Kan een student vrijstelling krijgen voor de generieke onderdelen op basis van een vmbo-diploma?

Dit kan alleen wanneer de student op het vmbo een examen Nederlandse taal, Engels of rekenen heeft afgelegd op het niveau van het havo of vwo. *Per augustus 2019 is de rekentoets in het VO afgeschaft. Derhalve kan vanaf dat moment geen vrijstelling meer worden verleend voor rekenen tenzij er expliciet een rekentoets met referentieniveau en resultaat vermeld staat op de officiële resultatenlijst bij het diploma.*

Kan een student met een 5 voor Nederlandse taal, rekenen of Engels vrijstelling krijgen voor deze onderdelen?

Ja, dat kan, mits het behaalde cijfer voldoende is om te kunnen slagen voor de nieuwe opleiding in het mbo. Voor dit jaar geldt dus dat een student op niveau 4 kan slagen met een 5 voor Nederlands indien daar minimaal een 6 voor Engels tegenover staat of vice versa. Voor rekenen dient het examen te zijn gemaakt maar telt het resultaat nog niet mee in de slaag- zakbeslissing. Rekenen zal vanaf cohort 2022 gaan meetellen in de slaag- zakbeslissing.

Kan een student ook vrijstelling krijgen voor alleen het onderdeel schrijven 3F als hij op niveau 4 dit onderdeel al heeft gedaan en hij afstroomt naar niveau 3?

Ja, dit kan. Als hij daarna het centraal examen en alle andere onderdelen van het instellingsexamen ook op niveau 3F doet, dan kan het resultaat worden overgenomen. Als de overige onderdelen op niveau 2F worden gedaan, dan kan het resultaat voor schrijven 3F als 2F resultaat worden meegenomen bij de bepaling van het eindresultaat.

Kan een student in het mbo nog vrijstelling krijgen voor een generiek onderdeel op basis van een resultaat op het pilotexamen (artikel 19 EKB)?

Een student kan onder bepaalde voorwaarden vrijgesteld worden van het centraal examen op basis van het resultaat op een pilotexamen. Deze voorwaarden zijn:

- a. Het pilotexamen heeft plaatsgevonden in de tweede helft van de reguliere opleidingsduur (of bij opleidingen van twee jaar of korter in het laatste studiejaar volgens de reguliere opleidingsduur);
- b. Het pilotexamen heeft plaatsgevonden *in het laatste studiejaar voorafgaande aan* het studiejaar waarin centrale examinering voor de eerste maal plaatsvond;
- c. Voor Nederlandse taal geldt dat het pilotexamen met ten minste een 6,0 is afgesloten. Voor Engels en rekenen geldt geen minimumeis aan het behaalde pilotcijfer.

NB: Voor Nederlands en rekenen geldt dat vrijstelling op basis van een pilotexamen alleen kan worden gegeven wanneer de student deze vrijstelling gebruikt voor diplomering binnen dezelfde opleiding als waarin het pilotexamen is gedaan. Vrijstelling op basis van een pilotexamen kan dus niet gegeven worden wanneer een student overstapt naar een andere opleiding (ander crebo).